

IN MEMORIAM

Dr. J. G. Boerlage.

Een enkel woord ter herinnering aan dezen te vroeg gestorven vriend, die eenmaal in onze Vereeniging de bewaarder van ons herbarium was.

Jacob Gijssbert Boerlage werd in 1850 te Uithoorn geboren, alwaar zijn vader notaris was. Zijn eerste grondige opleiding genoot hij echter te Amsterdam, in welken tijd de invloed van zijn oom De Hoop Scheffer, bij wien hij thuis was, zeer groot is geweest. Tot student te Leiden ingeschreven, genoot hij botanisch onderricht van Prof. Suringar. In dien tijd studeerden daar een aantal mannen, die later een gewichtige rol zouden vervullen in de botanische wetenschap. Ik wil slechts vermelden dat hij aldaar nog samenwerkte met Melchior Treub, met wien hij sinds dien door hechte vriendschapsbanden verbonden bleef en die op zijn later levenslot een grooten invloed heeft uitgeoefend.

Reeds in zijn studententijd bleek Boerlage's gezondheid geen sterke te zijn en ofschoon hij niet bepaald ziekelijk was, moest hij zich toch voortdurend in acht nemen. In 1875 promoveerde hij op een proefschrift

over de houtanatomie, een destijds zeer vaak ter hand genomen onderwerp. Ofschoon hij van dit vrij droge materiaal maakte wat hij kon, was dit onderzoek niet beslissend voor zijn verderen levensloop. Nu brak de tijd aan zich een werkkring in de Maatschappij te verschaffen, waarmede hij eerst een bevredigend resultaat kreeg als leeraar in Plant- en Dierkunde te Amsterdam. In 1878 verwisselde hij deze betrekking bij het Middelbaar Onderwijs te Dordrecht, waar hij docent werd aan de H. B. S., het Gymnasium en de H. B. S. voor meisjes. Het was hier dat ik Boerlage persoonlijk leerde kennen, omdat ik destijds onder zijne leerlingen behoorde. Als jongen die in zijn vak genoeg vond, gevoelde ik mij ook daardoor tot hem aangetrokken, doch had ook toen dikwijls medelijden met den man, die zoo zijn best deed, doch door mijn medeleerlingen zoo weinig geapprecieerd werd. Boerlage was voor docent te goed, daarbij was zijn geheele voorkomen en zijn spraak een oorzaak dat de bestgezinde soms werd meegesleept door het komische van den toestand. Doch er zijn maar weinig jongelui die lastig zijn uit werkelijken lust tot plagen en toen dan ook Boerlage meende dat zijn roeping niet in het doceeren te vinden was, boden zij den weggaanden leeraar een aangename herinnering aan. Dat gebeurt niet veel, doch bewijst meer dan een lang betoog voor het nobele karakter van zijn persoon.

Het was natuurlijk dat na deze mislukking Boerlage weinig lust gevoelde nog verder zijn krachten aan het onderwijs te wijden. Wat toen? Er was echter nog hoop. Door Miquel was indertijd de betrekking van Conservator aan 's Rijks Herbarium als overbodig verklaard, iets wat door de regeering maar als te gretig werd aangenomen om de post op de begrooting voor zulk een ambtenaar te schrappen. Nadat Suringar als directeur van het Herbarium was opgetreden, heeft hij geen gelegenheid ongebruikt gelaten dit ambt weer te herstellen en zoo was er in 1879 kans dat zijne pogingen bij de regeering met een gunstigen uitslag zouden bekroond worden. Door Suringar werd Boerlage voor deze betrekking aangewezen. Toch was dit een risico, daar ieder weet hoe het dikwijls met ministerieele plannen gaat en Boerlage het onaangename geval ondervond dat zijn mislukte carrière als docent hem bij anderen voor niets anders deed deugen.

Het was dan ook naar aanleiding dezer meening dat Suringar aan de regeering adviseerde dat Boerlage geen genie was, maar alleszins bruikbaar zou zijn voor de voorgestelde betrekking. Later zou blijken hoe juist Suringar's inzichten ook omtrent deze kwestie waren.

Inmiddels ging Boerlage voor eigen rekening naar Brussel om zich daar aan het Herbarium te bekwamen voor de taak die hem misschien hier zou opgelegd

worden. Boerlage was van huis uit geen systematicus; eerst later toen hij reeds de Academie verlaten had, vertoonde zich een neiging in die richting, die nu in Brussel tot verdere ontwikkeling werd gebracht. De plannen liepen naar wensch af; in 1880 werd Boerlage benoemd tot Conservator aan 's Rijks Herbarium.

Om den aard en de beteekenis dier betrekking te schetsen, zou men een kleine geschiedenis van 's Rijks Herbarium moeten geven, waarvoor hier echter de plaats niet gevonden kan worden. Slechts dit ter kenschetsing van den toestand.

Toen Miquel, destijds directeur dier inrichting, zijn Indische Flora voltooid had, deelde hij aan de beampten mede dat in het herbarium nu niets meer te doen was en deze verder een gemakkelijk leventje zouden hebben. Dit moge waar zijn, wanneer men zulk een inrichting alleen beschouwt als bergplaats, waarbij men slechts te zorgen heeft dat de boel niet vergaat, wanneer men echter eene andere meening heeft is een dergelijke verklaring op zijn minst genomen allerzonderlingst te noemen. Na den dood van Miquel in 1871 was Suringar hem als directeur opgevolgd. Zijne eerste zorgen waren om eenheid te brengen in de verschillende collecties, om orde te brengen in de verzamelingen en die door allerlei middelen te vermeerderen. Langzamerhand werden eenige subsidies verkregen tot aankoop van planten

en boeken, ook tot uitbreiding van kasten. Intusschen hadden zich de planten opgehoopt, want al was Suringar directeur, zijn tijd liet niet toe het reusachtig materiaal te bewerken.

In dien toestand aanvaardde Boerlage zijn betrekking en het eerste wat hem dan ook te doen stond was een betere schikking te krijgen van de aanwezige collecties.

Het spreekt wel van zelf dat er van een nauwkeuriger wetenschappelijk onderzoek vooreerst geen sprake kon zijn en zoo verliepen er eenige jaren voordat het rijke materiaal eenigszins overzichtelijk was geordend. Eigenlijk is deze toestand nog altijd dezelfde gebleven, want de ontmoedigende omstandigheid bestaat nog altijd dat voor één persoon, ook voor twee, het gewone werk zoo veelomvattend is, dat men steeds ten achter geraakt, in plaats van met zekere voldoening het materiaal te kunnen bewerken. Doch Boerlage trok aan den arbeid, met onverflauwden moed, met bewonderenswaardige volharding, en toen de eerste voorloopige orde een weinig was ingetreden, kon hij er over denken ook iets meer wetenschappelijk werk te doen. Het is niet te verwonderen dat, ofschoon Miquel over de Indische Flora het laatste woord had gesproken, de nieuwe conservator toch ook die rijke verzameling eens wat nader wilde bezien, dat hij zich meer en meer aangetrokken gevoelde

door deze overblijfselen van onze vroegere glorie en dat hij zich meer en meer inwerkte in de gedroogde indische planten. Inmiddels zag ik Boerlage weer terug bij mijn komst in Leiden; toen was hij reeds huisvader, want kort na zijn benoeming tot conservator was hij gehuwd. Met hoeveel dankbaarheid herinner ik mij niet die gezellige huishouding, waar ik later zoo dikwijls te gast was; beminnelijk en behulpzaam voor een ieder als zij waren, heb ik persoonlijk niet weinig genoten van deze goede eigenschappen. Maar ook huiselijke zorgen bleven niet uit; toch bleef Boerlage onder alle omstandigheden opgewekt en met een zeldzaam plichtbesef en met onverstoerbare werkkraft ging Boerlage dagelijks naar zijn herbarium en beheerde daar naar zijn beste krachten het droge materiaal. Meer en meer verdiepte hij zich in de indische flora en niet te verwonderen is het dat hij bij slot van rekening zijn gedroogde indische planten beter kende dan de levende hollandsche. Inmiddels had hij reeds verschillende kleinere opstellen geleverd over systematische onderwerpen en vragen op nomenclatuur-gebied, toen hem door Treub werd voorgesteld met toekenning eener rijkssubsidie een nieuwe Flora van Nederlandsch Indie te bewerken. Vol ijver toog hij aan den arbeid; volgens opdracht zou het eene handleiding worden, waarin de in Indie voorkomende plantenfamilies en geslachten werden beschreven,

een voorlooper van een toekomstige Flora, een wegwijzer ook voor niet-plantkundigen.

Of de laatste wensch wel zoo gemakkelijk te volvoeren is, wil ik niet bespreken; Boerlage echter vatte zijn taak met ijver op en bij den aanvang van 1890 verscheen het eerste stuk van het eerste deel, nog hetzelfde jaar gevolgd door het tweede stuk. Ik moet echter opmerken dat Boerlage voor dien tijd gelegenheid had gehad Indie met eigen oogen te aanschouwen. Bij een der bezoeken aan het moederland was Treuber in geslaagd een fonds bijeen te krijgen om daardoor Nederlandsche geleerden een verblijf aan 's Lands Plantentuin te Buitenzorg gedurende eenige maanden mogelijk te maken. Boerlage was de eerste die wel niet geheel voor het Buitenzorgfonds, maar toch onder soortgelijke voorwaarden voor een half jaar naar Indie vertrok en het laat zich begrijpen hoe iemand die reeds jaren achtereen de gedroogde plantenwereld had bestudeerd, de gelegenheid gaarne aangreep ook de levende tropische natuur te kunnen bezien. Voor het samenstellen zijner Flora was een dergelijke reis een zeer te waardeeren gelegenheid om zich over vele zaken, die men in een herbarium niet kan beslissen, meerdere zekerheid te verschaffen. Boerlage volbracht deze reis zonder stoornissen; ik vermeld dit omdat zijn lichaamsgestel weinig bestand was tegen buitengewone krachts-

inspanningen, zooals zeer vaak bleek op de excursies onzer Vereeniging.

Intusschen werden Boerlage's werkzaamheden hier nog vermeerderd, doordien hem het onderricht in de Indische boschflora werd opgedragen aan de Rijks Alumni voor het boschwezen in Nederlandsch Indie; tevens werd hij toegelaten als Privaat-docent aan de Leidse Universiteit. Gaf hem de eerste betrekking ook finantieel voordeel, de moeite vooral in den eersten tijd aan deze betrekking verbonden was zeer groot en ontroofde hem veel tijd aan zijn overigen arbeid. Daarom lokte het hem zeer aan toen hem aan 's Lands Plantentuin een betrekking werd toegezegd, die hem uit den aard van den werkkring en om finantieele redenen een gewenschte verbetering toescheen. Toch gevoelde hij ook de bezwaren om hier het Herbarium te verlaten en de gevaren aan een verblijf in de tropen verbonden, al moge dan ook Buitenzorg onder de meest gunstige plaatsen gerekend worden. Ook de Directeur zou hem ongaarne willen missen, wel wetende dat op dat oogenblik geen geschikt plaatsvervanger zou te vinden zijn en zeker niemand die zoozeer zich zou kunnen inwerken in de Herbarium-aangelegenheden. Het dreigende gevaar werd afgewend, doordien de Regeering er in toestemde Boerlage tot Onder-directeur van 's Rijks Herbarium te benoemen, waardoor ook aan het finantieele gedeelte

van het vraagstuk een bevredigende oplossing gegeven werd.

Doch de roepstem uit Indie hield aan, allerlei omstandigheden schenen Boerlage te nopen daaraan gehoor te geven en zoo vertrok hij dan ook in het voorjaar van 1896 naar onze kolonie, om daar de zeer eervolle betrekking van Adjunct-directeur van 's Lands Plantentuin te aanvaarden. Een paar dagen na de wintervergadering van dat jaar vertrok hij en voor ons voor goed.

Hiermede eindigt ook de nauwere betrekking, waarin Boerlage tot onze Vereeniging stond. Den 30^{en} Juli 1881 werd Suringar in de plaats van Oudemans als Voorzitter gekozen; de hierdoor opengevallen betrekking van Conservator Herbarii en Bibliothecaris werd alsnu opgedragen aan Boerlage, die deze betrekking tot zijn vertrek naar Indie heeft vervuld.

Evenals in alles was hij ook hier hulpvaardig met opoffering van eigen tijd en werk; ieder die met hem in aanraking kwam moest getuigen van zijn beminnelijkheid en ik geloof ook gerust te mogen zeggen dat hij nimmer een vijand gehad heeft. Toch was ook die karaktertrek een bezwaar om te voldoen aan al zijne verplichtingen; waar hij iedere kleine aanvraag met de meest denkbare nauwkeurigheid volbracht, was er tijd te kort om meer uitgebreide dingen te doen buiten het hoofddoel van zijn latere levensjaren d. i. de bewerking

der Indische Flora. Van de hollandsche Flora vervreemde hij meer en meer en als Conservator moest hij zich beperken tot de letter van dit woord; de ingekomen planten werden bewaard, de herkomst vermeld en de stapel onbewerkt materiaal groeide bij het jaar aan. Op onze excursien was hij meestal tegenwoordig en daar was hij in zijn volle waardigheid als Conservator. De meeste onzer herinneren zich nog die eenigszins vreemde gestalte met een geweldige bus omhangen, dikwijls nog van een tweede voorzien, vaak een heel eind achter om zich een goed exemplaar uit te delven; bij thuiskomst druk aan het etiketteeren en inleggen; doch altijd opgeruimd en tevreden. Ook deze figuur is voor ons verdwenen; wel was hij door zijn verblijf in Indie ons niet meer zoo nabij, toch hoorde men zoo nu en dan nog eens wat en gaf hij blijk van zijn onverminderde werkzaamheid door de verschillende geschriften die van zijne hand het licht zagen. Ik wil hier geen dorre opsomming geven van alle artikelen en werken door hem vervaardigd; de meeste toch zijn in het Archief gepubliceerd of in de werken van den Tuin te Buitenzorg opgenomen; ook van zijn laatste levensjaren ben ik niet nauwkeurig op de hoogte, doch dit weet ik dat hij met zijn werkkring uitermate ingenomen was.

Ver van zijn vrouw en kinderen, onder zeer droeve omstandigheden, overleed hij op een wetenschappelijke

reis ten vorige jare op de kust van Ternate.

Bij ons allen zullen zijn beminnelijk karakter en zijn trouwe vriendschap hem nog steeds in goede herinnering doen blijven, terwijl met hem een der laatste vertegenwoordigers van de vroegere systematici verdwenen is, wiens naam echter in de Indische Flora zal blijven voortbestaan.

LEIDEN, 28 Februari 1901.

L. VUYCK.